

NAME: Gadhavi Khetshi Ram Bhai

SEM: SEM - 1

Roll NO: 30

PAPER NO: C0C 2025334

SUBJECT: C0C COURSE B & F

PAPER CODE: MJ-B&F - 101

PAPER NAME: C0C COURSE B & F

* RBI નાણાકીય નીતી વિસ્તૃત સમગ્રતા

પ્રસ્તાવના : RBI માસલનું ડોલ્લર ભેડ છે જે 1935માં સ્થાપીત થયું હતું તેનું મુખ્ય કાર્ય ભારતીય વિધેયના અધીન છે જેમાં નાણાકીય નીતી અને મદ્યપૂર્કા માંગ છે. જેમાં નાણાકીય નીતી વાસે RBI વિધેયના પર અસર કરે છે. આ નીતિને RBI પોલિસી કમિટી દીવે છે.

* નાણાકીય નીતી શું છે ?

→ નાણાકીય નીતિ એ એવા સાધનોને સમૂહ કહેવામાં આવે છે જેના ઉપરથી રાષ્ટ્રની મદ્યવસ્તુ ભેડ વાસે અંદાજે નાણાકીય પુરવઠા નિયંત્રિત કરવા અને આયાન વિકાસને પ્રોત્સાહન આપવા માટે કરે છે.

* નાણાકીય નીતિના પ્રકાર :

- (1) વિસ્તારવાદી નાણાકીય નીતિ ;
- (2) સંકોચવાદી નાણાકીય નીતિ ;
- (3) તટસ્થ નાણાકીય નીતિ ;

→ આ પ્રકારના નાણાકીય નીતિના પ્રકારો દેશના આર્થિક અર્થજગતના ઉપર અને અન્ય દેશો આર્થિક વેપાર વાસે અસર કરે છે.

- (1) વિસ્તારવાદી નાણાકીય નીતિ

Gadhavi Khatshi - R.

K.R. Gadhavi
Dhaval

PAGE NO.

DATE / /

ભાગ : વર્ણન

ઉદ્દેશ્ય : આર્થિક વૃદ્ધિ વધારવાની નીતિઓની ઘટાડવા

આંશિક ઉપયોગ : સ્પોર્ટ CRR/SLR
OMO

અસર : ભાગ સસ્તી ખર્ચ વધી
GDP વૃદ્ધિ

ગોળ : મીઠાવારી વધી શકે છે.

(૯) સહાયવાદી માકાહીય નીતિ

ભાગ : વર્ણન

ઉદ્દેશ્ય → મીઠાવારી નિયંત્રણ અર્થતંત્રની આવરણે ૨

સ્થિતિ : જ્યારે અર્થતંત્ર સ્થિર રહે ૨

આંશિક → સુધારા કાર્યકર તરીકે કોઈક સ્થિતિ સ્થિર
રાજ્ય OMO/MSF ઉપયોગ

અસર → અર્થતંત્ર સ્થિર રાખી

ઉદાહરણ : આઈટી સેક્ટર ૨૦૨૬ માં સ્થિતિ
GSDP

Cedhavi Khetshi -R

K. R. Gdv

PAGE NO.

Dhaval

DATE / /

* નાણાકીય નિયંત્રણ મુખ્ય ઉદ્દેશ્યો :

→ આર. ~~બેંક~~ ની, આઈ (RBI) ની નાણાકીય નિયંત્રણ મુખ્ય ઉદ્દેશ્યો અને ઉદ્દેશ્યો નીચે શુલ્ક છે.

* મોંઘવારી નિયંત્રણ :-

→ RBI ની પ્રાથમિક દરેક 4:1 મોંઘવારી નિયંત્રણ છે જેની + 2:1 ટીલરેન્સ છે આ 2016 ના નાણાકીય નીતિ સેમવર્ક હેઠળ નહીં વધુ છે.

* આર્પિંક વૃદ્ધિ :

GDP વૃદ્ધિને પ્રતિબંધ આપવું ખાસ કરીને દરેક વસ્તી.

* નાણાકીય સ્થિતિ :

નફામાં પ્રવેશ, લિડિયુટી અને નાણાકીય પ્રવેશ મેનજર દ્વારા.

* શેરગારી અને વિનિમય દર :

શેરગારી વધારી અને સ્પિયલ મુલ્યને સ્થિર રાખવું.

* શેરગારી અને વિનિમય દર :

શેરગારી વધારી અને સ્પિયલ મુલ્યને સ્થિર રાખવું.

* નાણાકીય નિતીના સાધનો :

→ નાણાકીય નિતીને RBI દ્વારા અમલમાં મુકવામાં આવે છે.

* પ્રબંધ સાધનો :

સાધન : વર્તન ઉદ્દેશ્ય અસર (ઉદાહરણ)

રિપોર્ટ

RBI બેંકોને માધ્યમથી ટાંકાઈ ઘટી - માધ્યમથી ૦.૬૦ (એકરિંગ) ૨૦૨૬ માં જાળવાયેલ
 રૂઠાણાવાળી લોન વ્યાજ દર ઘટી - ઇચ્છુક લોન વ્યાજ દર
 આપેલીના પર વ્યાજ દર

(૨) રિપોર્ટ રીપો : RBI બેંકો પાસેથી વહીવટી લેન્ડિંગ RBI ૦.૨૬ રિપો
 આનિરંકન ગ્રાહી લે છે પેસાઓથી પેસા કરવા ઉચ્ચ ૦.૨૬
 લેવા પરના વ્યાજ દર લેવા પ્રતિસ્પર્ધા આ છે

૩ ઉચ્ચ રિવોલ્યુશન સીમા : બેંકોની લેમની જમાવટોની ટાંકાઈ વધારીને બેંકોની ૫
 વડમવા ટકી RBI આપવાની પ્રમણ વ્યાજી પેસા ૫
 કે જે ઉચ્ચમાં જમાવવા ઘટાડવા

૫ સ્ટેટ્યુટરી લિમિટ : બેંકોની લેમની નોટ બેંકોની લેમની ૧૪.૦૦
 રાખવા કિમોફ્ટ આન્ડ ટાઇમ બેંકો સરકારી આક્રમણ લેમની
 લેવા લિટી વડા સરકારી પેસા રાકાઈ ઉચ્ચ

૬ મોર્નિંગ સ્ટેન્ડિંગ : બેંકો ઈમરજન્સીમાં લિમિટ ટાંકાઈ ૫૨૬૬
 રાખવા રિપોર્ટ ૦.૨૬% પર મદદ ઉપાય આમ ૦.૨૬
 RBI પાસેથી લોન લઈ વાડ

(2) પરીણ સાધના

સાધન	વર્ણન	ઉદ્દેશ્ય	ઉદાહરણ
1) આપન માઉટ સાપ્લીંગ	RBI આરટીબીઆઈ ખરીદી વેચી છે	ભારતના લિક્વિડિટી વધારવા દરારવા	ખરીદી - પેસાલવ્ય લિક્વિડિટી વધ
2) માર્જિનલ રિસ્કવાય મેન્ટસ	કોટલીક લાઇન પર ગીરવ સુકવાની રકમ વધ	આઉટકા સડેલકામ કોડિટ દરારવા	રિસ્ક એસ્ટીમેટ મલલ દીવવા માળ
3) મીરલ સુચકાન	RBI બેડીન અલાદ દલાકા આપી છે	ગીલિનુ પાલન કુચવવુ	કૃષિ પ્રોગ્રેને વધુ લાઇન આપા
4) કોડિટ રેશીનિંગ	RBI આઉટકા સુચકા માટે કોડિટ મર્યાદાઓ નક્કી કરી છે	અનાપચ્છ પ્રોગ્રામ કોડિટ દરારવા	લકઝરી કારલાઇન પર મર્યાદા

(3) અન્ય મદલ્લના સાધના

સાધન	વર્ણન	ઉપયોગ
1) લિક્વિડિટી આઉટ ર મેન્ટ કુસીલિટી	રિપી + રિવર્સ રેપોરટ અચીકન.	શીકની લિક્વિડિટી નિવપ્રકા
2) ટર્મ રિપી આપરેચન	7.14.28 દિવસની લાઇન	મદલ્લ વાલાની લિક્વિડિટી
3) વેરિયલન રેટીસી	અલ વ્યાજ દર આપ રિપી	લિક્વિડિટી આપકા

ભાષાકીય નીતિની વિવિધ અસરો

* ભાષાકીય નીતિ એ કેન્દ્રીય બેંક દ્વારા અપનાવામાં આવેલી નીતિ છે જેમાં પૈસાના પુરવઠા, વ્યાજદર અને ઉડિરના પ્રવાહન નિયંત્રિત કરીને અર્થતંત્રને પ્રભાવિત કરવામાં આવે છે

(1) આંતરિક પ્રેર

• વિસ્તરણકારી નીતિ: વ્યાજદર ઘટાડીને અને પૈસાનો પુરવઠો વધારીને સેક્ટરો અને ખર્ચ વધે છે

• સંકોચનકારી નીતિ: વ્યાજદર ઘટાડીને ખર્ચ અને સેક્ટરો ઘટે છે જેથી ક્ષતિને ઘટાડી શકે છે

૨ ફુગાવો ?

• નીચા વ્યાજદરથી માગ વધે છે જેનાથી ફુગાવો વધી શકે છે

• ઊંચા વ્યાજદરથી માગ ઘટે છે જે ફુગાવો નિયંત્રણમાં રાખે છે

* નીરંજિતગારી :

→ વિસ્તરણકારી નીતિથી વ્યવસાયો વધુ સેક્ટરો ડેરે છે જેનાથી નફાકીયામાં વધારો થાય છે

→ સંકોચનકારી નીતિથી સેક્ટરો ઘટે છે નીરંજિતગારી વધારી શકે છે

Gadhavi khetshi R

(4) વિનિમય દર :

• ઊંચા વ્યાજદરવા વિદેશી મૂડી આકર્ષાય છે, જેનાથી રૂપિયા મજબૂત થાય છે.

* નીચા વ્યાજદરવા મૂડી જઠાર વધે છે, જે રૂપિયાની ગતિમાં પડે છે.

5 રીઝર્વ અને જથ્થા

* નીચા વ્યાજદરવા લોન સસ્તી થાય છે જે રીઝર્વની પ્રતિસ્પર્ધા આપે છે.

* ઊંચા વ્યાજદરવા જથ્થા વધે છે પરંતુ રીઝર્વ ઘટે છે.

6 લેડિંગ અને નાકાડીય સ્થિતિ

• CRR, SLR જેવા સાધનવાળી બેંકોની લેડિંગ લેવેલિંગ નિયંત્રિત થાય છે.

• અન્ય વિસ્તરણવાળી નાકાડીય સ્થિતિ વધે શકે છે.

* નાકાડીય નીતિની સામાન્ય લેડિંગની ખૂબી અસરો નાકાડીય નીતિ CRR દ્વારા રૂપિયા વેટ, CRR વગરના સ્વેચ્છા સ્વીકૃતિ લેડિંગ અસર ડરે છે પરંતુ લેડિંગ અસર સામાન્ય લેડિંગની સીમિત જગતમાં પડે છે.

અસરગ્રસ્તો	વિસ્તરણાકારી નીતિ	સહાયન નીતિ
લોન અને EMI	ડીમ / ડાર લોન સસ્તી - EMI ઘટી લાખની લોન પર 500-1000 ભાગ	EMI વધી -> લોન ઘટી
ભચન અને FD	ભચન ખાતા / FD પર વ્યાજ ઘટી ભચનગ વખતર આંધ	FD પર વ્યાજ વધી પારિત નાગરિકીના કાયદા
ખર્ચ અને ખરીદી	સસ્તી લોન - ડાર, ઘર મોબાઇલ ખરીદી વધી	મીઠી લોન - ખર્ચ ઘટી લઈને લગાડ
ગોડાઉન અને આસ	વ્યાજસહ વધી - ગોડાઉન વધી ખાવા વધારી	મીઠી - છૂટકી ખાવા કી
ડુબાઈ અને ડિમો	વસ્તુ મીઠી	કિમતી ઘટી - લઈને માથા
સરિલ જર	સીડાકા વધી - લજર ઉછળી	સીડાકા ઘટી - લજર વધી

નાણાકીય નિતીની વેપારીયા પરની અસર

અસરગ્રસ્તો	વિસ્તરણાકારી નીતિ	સહાયન નીતિ
(1) સ્ટોક માર્કેટ	લોન સસ્તી - છુલ માર્કેટ	લોન મીઠી - ખર્ચ ઘટી
2 ક્રેડિટી	ભયા રીટ - ગોલ્ડમા સહાય વધી	ભયા રીટ ગાલિટ ઘટી
3 ફરિફલા	સંપત્તિ વધવા - અડસાપી ધ્યાની કાવલ	સંપત્તિ મજબુત - અડસાપી
4 બીન્ડા ડેડ માર્કેટ	બીન્ડા ટીન્ડ ઘટી - બન્ડા કિંમત વધી	ટીન્ડ વધી - બીન્ડા કિંમત ઘટી
5 વોલેટિ જિટી	આંધો આનિરિવના	ક્રેધી અરિવલના

જાણકારી માટેની આચાર અને નિયમો

1) વિનિમયકરણ પર આચાર

- વિનિમયકરણની નીતિ (નીચા વ્યાજદર)
- વિદેશી મૂડી લેવાર વધુ છે જેનાથી સ્થાનિક ઉત્પાદકોને નુકસાન પહોંચે છે
- નિયમો માટે : નિયમો આચારી વાચક છે વિદેશી લેવાર સ્પર્ધા વધુ છે

- આચારકારી માટે : આચાર માટે વાચક છે - જ્યાં વધુ માટે ન હોય તેવા આચાર દરે

2) સ્પર્ધાકારી નીતિ (ઉચ્ચ વ્યાજદર)

- વિદેશી મૂડી આકર્ષણ છે જેનાથી ઉત્પાદકોને નુકસાન વધુ છે
- નિયમકારી માટે : નિયમો માટે વાચક છે વિદેશી લેવાર સ્પર્ધા વધુ છે -> નિયમો વધુ વધુ વધુ

- આચારકારી માટે : વિદેશી મૂડી આકર્ષણ છે જેનાથી ઉત્પાદકોને નુકસાન વધુ છે

- નિયમકારી માટે : નિયમો માટે વાચક છે વિદેશી લેવાર સ્પર્ધા વધુ છે

(2) भाग અને જુગાવી પર અસર (પરોપ અસર)

- વિસ્તારકારી નીતિ : અર્થશાસ્ત્રમાં ભાગ વધે છે જેનાથી અર્થ જીવ વસ્તુઓની ભાગ વધે → આયાજ વધી જાય પરંતુ જુગાવ વધે તો નિહાસકારીના ખર્ચ વધે
- અકોચનકારી નીતિ : ભાગ ઘટે છે → આયાજ ઘટે જુગાવ નિયંત્રકમાં વધે તો નિહાસકારીના સ્થિતિ કિંમતોના લાભ મળે

3 ડીડિટ અને જીડાહા પર અસર

- નીચા વ્યાજદરની ભીન અસ્તી વાથ છે → નિહાસકારી અને આયાજકારી ભીન વ્યવસાય વિસ્તારી જાય પરંતુ વિનિમય દરની અસર વધુ પ્રબલ હોય છે
- ઊંચી વ્યાજદરની ડીડિટ મોટી → વ્યવસાયોના વિસ્તારમાં અડચણ જે આયાજ નિહાસકારીના અસર કરે છે